

Meeting 2020

De unde izvorăște speranța?

Textul integral al dialogului dintre Bernard Scholz, președinte al Meetingului de la Rimini, și don Julián Carrón, conducătorul CL, în timpul ediției speciale (20 august 2020)

Bernard Scholz. Bun venit tuturor la această întâlnire cu don Julián Carrón, președintele Fraternității Comunione e Liberazione. Mulțumim, don Carrón, că ești aici, cu noi, în această seară.

De unde izvorăște speranța? Spre această întrebare converg toate întrebările care au apărut în această perioadă dramatică a istoriei noastre: «Ce pot spera? Care este diferența dintre speranță și optimism? Din ce apare capacitatea de a spera?». Sunt întrebări pe care le vom aborda în dialogul din această seară. Începem cu una care se referă la publicația ta apărută în toiu izolației complete: *Retrezirea umanului* (J. Carrón, *Retrezirea umanului. Reflecțiile unor vremuri amețitoare*, Bur, Milano 2020). Cum se poate vorbi despre o «retrezire» într-un moment plin de limitări, de restricții care ne-au constrâns să stăm în casă, să nu mergem la muncă, să nu mergem la școală?

Julián Carrón. Eu cred că lucrul la care participăm acum este tocmai un exemplu al retrezirii umanului. În toiu unei situații ca aceasta, cine și-ar fi putut închipui că s-ar putea face un Meeting de asemenea dimensiuni, cu o sută douăzeci de piețe în lume, cu o creativitate greu de închipuit? E doar un exemplu, dar arată că, atunci când în fața unei crize stăm cu o deschidere față de provocarea pe care aceasta o reprezintă, putem să vedem cum are loc retrezirea unei creativități și a unei capacități de implicare ce i-au surprins pe mulți. E o retrezire care are loc nu în *pofida* dificultăților – așa cum de multe ori credem – ci tocmai datorită acestor dificultăți, care ne constrâng să găsim alte căi, alte posibilități, să exprimăm resurse ascunse, care altfel nu ar ieși la iveală. Multe dintre noutățile pe care le-am văzut în acest Meeting – pe care le vedem și pe care le vom vedea – s-au născut tocmai grație provocării din ultimele luni, fără de care probabil că ar fi fost nevoie de ani întregi pentru a le concepe și dezvolta. Am pornit de la Meeting pentru că un exemplu este modul cel mai concret pentru a răspunde la întrebarea ta. În ciuda a toate, retrezirea se întâmplă aici, în fața noastră.

Scholz. Pentru a vorbi despre speranță pornim de la o observație din viața noastră cotidiană. Nu trece nicio zi, nu trece nicio oră, în care să nu spunem: «Sper să se întâmple asta», «sper ca lucrul ăsta să meargă bine», «sper să nu se întâmple altceva rău». Viața noastră e impregnată, plăsmuită, în toate acțiunile ei și în tot ceea ce întreprindem, de o privire spre viitor: sperăm să se întâmple un bine sau să nu se întâmple un rău. Întreb: speranța este oarecum o constantă a existenței noastre?

Carrón. Desigur. Pavese a descris-o într-o manieră indimenticabilă pentru noi: «Oare ne-a promis vreodată cineva ceva? Și atunci de ce așteptăm?» (C. Pavese, *Meseria de a trăi*, Einaudi, Torino 1952, p. 276). Genialitatea lui Pavese – întotdeauna m-a impresionat – a fost aceea că a sesizat că așteptarea și speranța aparțin structurii umane, a lui și deci a noastră, a fiecăruia. Ele fac parte din natura noastră de ființe umane. Sperăm, așteptăm, pentru că a aștepta, a spera, este parte constituantă a firii noastre omenești. Întrebarea apare însă atunci când realitatea devine necruțătoare și provoacă această speranță a noastră așa zisă „naturală”. Atunci când circumstanța

devine dură, contradictorie, e pusă la încercare consistența speranței noastre. «Dar e de-ajuns», spunea Leopardi, «când raiul se-nfiripă / în noi, o notă falsă, numai una, / ca vraja să se spulbere-ntr-o clipă» (G. Leopardi, «La portretul unei femei frumoase sculptat în propria-i stelă funerară», vv. 47-49, în *Opere*, București 1999, p. 112).

Scholz. Care este, în acest sens, diferența dintre speranță și optimism?

Carrón. Optimismul este o dispoziție psihologică de a vedea laturile pozitive ale realității, de a spune că totul merge bine, chiar și cu prețul de a închide ochii. E ceva ce ține de temperament și totodată de efemer: se schimbă vremea, vine o furtună și se termină totul. Voltaire, bătându-și joc de acest optimism, la întrebarea «Ce este acest optimism?», în *Candid*, răspunde: «Vai! [...] înseamnă să afirmi cu înverșunare că toate sunt bune atunci când îți merge rău» (F. Voltaire, cap. al XIX-lea, în *Candid sau Optimismul*, Ed. Pentru Literatura Universală, 1969, p. 25). «Optimismul», spune Bernanos, «este un surogat al speranței» (G. Bernanos, *Pensieri, Parole, Profezie*, sub îngrijirea M.A. La Barbera, Paoline, Milano 1996, p. 68). De ce? Motivul e simplu: acestuia îi lipsește consistența pentru a putea rezista în fața evenimentelor, nu are posibilitatea de a face față la contradicții. Astfel, atunci când dificultatea depășește forțele noastre și nivelul tentativelor noastre, acel surogat se duce pe apa sâmbetei.

E ceea ce am văzut cu toții atunci când am fost puși la zid de Covid: trebuind să stăm în fața pericolului sau, în cel mai bun caz, să rămânem acasă, constrânși să inventăm moduri noi de a trăi situațiile cotidiene, s-a văzut clar dacă speranța noastră era doar un optimism care de fapt nu schimbă nimic, sau avea capacitatea de a ne face să înfruntăm cu demnitate duritatea circumstanței.

Scholz. O altă experiență pe care o trăim adesea este că, atunci când ne aflăm într-o situație grea pe care nu reușim s-o rezolvăm, intrăm într-un soi de *stand by*, așteptând ca timpul să treacă. Între timp, însă, nu trăim, suntem determinați de așteptarea ca acea dificultate – o boală, o supărare sau altceva – să treacă cât mai repede. În schimb, e oare posibil să trăim cu speranță, fiind prezenți cu totul, chiar și în astfel de momente?

Carrón. Totul depinde de punctul de sprijin pe care îl avem în viață. Speranța de fapt are nevoie să se bazeze pe o rațiune. Atunci când suntem provocați dincolo de zbuciumul nostru de zi cu zi, dincolo de ceea ce cunoaștem deja, dincolo de măsurile noastre, de puterile noastre, de tentativele noastre, se vede dacă avem sau nu un punct de sprijin adecvat pentru a înfrunța cu pozitivitate ceea ce ni se întâmplă. Dacă asta lipsește, putem doar să așteptăm ca furtuna să treacă, nu reușim să stăm în fața provocărilor pe care ni le face realitatea, ne întoarcem capul în altă parte. Și asta nu doar că nu rezolvă, ci agravează dificultatea. Să ne imaginăm pe cineva care, în perioada în care a trebuit să stea în casă, a trăit cu sufletul unui om care așteaptă numai ca totul să treacă! O fi fost foarte greu să se trezească în fiecare dimineață și să aștepte ca încă o zi, și încă o zi din nou, să treacă! În acest fel nu numai că situația devine și mai insuportabilă, ci se pierde ocazia de a învăța noutatea pe care, fiecare circumstanță, oricum ar fi ea, o aduce cu sine. Pentru a o surprinde, e nevoie doar de o deschidere în fața celor ce se întâmplă: poate de fapt să se întâmple ceva sau să ia naștere o inițiativă, o mișcare, pe care nu am prevăzut-o, ne putem surprinde în acțiune într-un mod pe care nu ni l-am fi putut închipui ca fiind posibil. De câte ori, în aceste luni, rămânând deschiși, nu am descoperit noi lucruri nebănuite sau nu am cunoscut ceva din noi și din ceilalți care nu credeam că există?!? M-a uimit mereu, în acest sens,

versul lui Montale: «Un neprevăzut / este singura speranță» (E. Montale, «Prima del viaggio», vv. 26-27, din *Satura*, în *Tutte le poesie*, Mondadori, Milano 1990, p. 390).

Scholz. Tu ai vorbit de «punct de sprijin». Care ar putea fi punctul de sprijin care ne permite să sperăm chiar și atunci când realitatea nu corespunde cu ceea ce ne așteptăm noi? Cum să nu ne lăsăm înșelați de speranțe false, identificând în schimb o speranță care să ne facă să fim cu adevărat noi înșine chiar și în situații pe care nu le-am dorit noi?

Carrón. Fiecare trebuie să se uite la ce anume îl face să fie cu adevărat el însuși. Și nu poate înțelege asta în mod abstract, ci doar măsurându-și forțele cu provocările vieții. În acel moment, în fața unei anumite strâmtorări, face fiecare testul drumului pe care l-a parcurs. De aceea este esențial impactul cu realitatea. Cum spunea don Giussani, un individ care a fost scutit de efortul vieții va experimenta mai puțin vibrația rațiunii sale, a creativității sale, a capacității sale de a înțelege [«O persoană care a trăit în mică măsură impactul cu realitatea fiindcă, de exemplu, n-a fost nevoită să facă prea multe, va avea un sentiment slab al propriei sale conștiințe, va percepe mai puțin energia și vibrația rațiunii sale», L. Giussani, *Sensul religios*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 2000, p. 157]. Cine, în schimb, a fost solicitat în mai multe feluri, va fi mai capabil să se surprindă pe sine și ceea ce îl ajută să trăiască.

Descoperirea «punctului de sprijin» este un drum uman, foarte uman. Și presupune o conștientizare, o înțelegere a ceea ce ni se întâmplă. Cine, de exemplu, a făcut un drum prin toiuș greutăților din aceste luni, când a revenit la servicii, la relațiile obișnuite cu ceilalți, o fi surprins, în modul lui de a fi, o noutate, experimentând o uimire față de existența realității și a raportului cu ceilalți pe care înainte n-o avea, un mod diferit de a trăi munca. Cine nu a făcut acest drum, cine nu a pus preț pe ceea ce i s-a întâmplat, după puțin a revenit la frecușul zilnic. Îmi spunea un medic, care a fost foarte uimit să-i vadă pe mulți colegi de-ai săi implicându-se fără nicio rezervă în munca de la spital în momentele cele mai dramatice: «Am rămas șocat pentru că, doar la câteva săptămâni de la sfârșitul urgenței sanitare, aproape că nici nu ne mai salutăm». Cum se poate ca o experiență atât de intensă să nu lase nicio urmă? Depinde de drumul pe care cineva l-a făcut, de conștiința maturizată de ceea ce i s-a întâmplat. Dacă nu a păstrat ca pe un lucru prețios ceea ce a trăit, odată ce s-a încheiat starea de urgență, o ia de la început, fără să fi învățat nimic, fără să fi descoperit ceva care să-i folosească la abordarea viitorului. E ca și cum viața ar trece fără să ne facă să creștem ca persoane, fără să ne dezvolte consistența, fără să ne cultive autoconștiința. De aceea mi se pare perfectă fraza lui Eliot: «Unde este Viața pe care am pierdut-o trăind?» (T.S. Eliot, *I Cori da „La Rocca”*, Bur, Milano 2010, p. 37). Putem pierde viața trăind sau putem s-o câștigăm. Nu o câștigăm pentru că ne scutim de raportul cu realitatea și nu o pierdem pentru că realitatea ne pune la încercare. O câștigăm atunci când acceptăm provocarea circumstanței, oricare ar fi ea, și suntem protagoniști în orice situație.

Scholz. Ce anume ne permite să fim protagoniști în *această* situație?

Carrón. Aici apare marea chestiune, pe care fiecare – repet – trebuie s-o intercepteze el însuși. Le dădeam adesea acest exemplu studenților mei, ca să le arăt de unde izvorăște speranța. Imaginați-vă că aveți pe cineva drag, cu adevărat drag, care suferă de o boală pentru care încă nu s-a găsit răspuns. Dacă într-o zi, uitându-vă din întâmplare la televizor sau citind ziarul, aflați că undeva, în lume, cineva care are aceeași boală s-a vindecat, chiar dacă persoana pe care voi o iubiți e încă bolnavă și încă nu a primit acel medicament, stați diferit în fața viitorului, vă uitați altfel la acea persoană. Speranța începe să se manifeste atunci când în prezent se întâmplă ceva

care face posibilă o privire diferită asupra viitorului. Dar asta, dincolo de exemplul pe care întrebările studenților mei îl provocau, e ceea ce vedem că se întâmplă tot timpul. În volumul *Strălucirea ochilor* (J. Carrón, *Strălucirea ochilor. Ce ne smulge din nimic*, Editrice Nuovo Mondo, Milano 2020) am redat scrisoarea cuiva care, la cincizeci de ani, nu se mai aștepta nimic nou de la viață: într-o zi, în contextul școlii copiilor, cunoaște un părinte ca el, dar căruia însă îi străluceau ochii, un părinte în care viața vibra cu o intensitate pe care nu o mai vedea în sinea lui; a început să se vadă cu acel părinte, să-l urmeze observând cum trăia, până când acea privire a devenit și a lui.

Speranța se naște atunci când vedem întâmplându-se în prezent ceva care deschide larg privirea. Ne gândeam că partida s-a încheiat, că nu mai avem la ce să ne așteptăm, în schimb repornește totul. Chiar acolo, nu în altă parte, nu după, nu înainte, nu în imaginația noastră, ci acolo, în situația pe care o trăim, se întâmplă ceva ce face să renască speranța, care deschide viitorul vieții spre ceva diferit. De aceea don Giussani spunea, printr-o frază sintetică: «Speranța este o certitudine în viitor bazată pe o realitate prezentă» (L. Giussani, textul Afîșului de Paști 1996 al Comunione e Liberazione). Se poate să nu se schimbe nimic în mod imediat, dar important este să vedem persoane care înfruntă cu noutate o situație similară cu a noastră: «Dacă devine al meu ceea ce trăiesc ei, voi putea și eu să privesc și să înfrunt greutățile, dificultățile vieții, cu o speranță în ochi».

Scholz. Dar prezența despre care vorbești este o prezență oarecare sau e o prezență specială?

Carrón. Nu este o prezență oarecare. Pentru că nu orice prezență este în stare să întemieze speranța, să ne facă să stăm cu capul sus în fața tuturor provocărilor realității. Atunci când încercarea e mai dură – să ne gândim la boală sau la ultimul țărșm, moartea, sau la cotidianul «care ne taie picioarele» (C. Pavese, *Dialoghi con Leucò*, Einaudi, Torino 1947, p. 166) care uneori este aspectul cel mai istovitor al vieții – întrebarea e ce fel de eveniment trebuie să ni se fi întâmplat, ce prezență trebuie să fi intrat în viața noastră, astfel încât să putem înfrunta cu speranță acea încercare. Fiecare trebuie să se întrebe: «Dar oare eu am întâlnit o astfel de prezență?». Discipolii dăduseră peste o prezență – Isus din Nazaret – datorită căreia, atunci când trăiau viața normală sau în toiul tulburărilor vieții, nu așteptau pur și simplu să treacă, dându-și unii altora niște sfaturi bune, ci puteau înfrunta totul, chiar și tulburările, într-un mod diferit, mai adevărat, mai uman. Au văzut cum stătea Isus în fața bolii, a morții, a greutăților, a contradicțiilor. L-au văzut sfârșind rău și L-au pus în mormânt. Dar apoi L-au văzut viu, înviat. Cine avea acea Prezență în privire nu putea să nu spună – ca sfântul Paul –: «Nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici principatele, nici prezentul, nici viitorul, nici puterea, nici înălțimile, nici adâncurile, nicio altă creatură nu ne va putea niciodată separa de iubirea lui Dumnezeu, care este în Cristos Isus» (*Rm* 8,38-39).

Le spuneam studenților mei – de la care am învățat foarte mult, pentru că erau un stimul constant ca eu să găsesc rațiunile lucrurilor –: «Dar tu crezi că mama ta te iubește?». «Sigur». «Ești sigur?». «Foarte sigur». «Atunci, dacă ești atât de sigur, te poți gândi că ar fi vreun moment, ceva ce s-ar putea întâmpla în viață, și mama ta să înceteze să te mai iubească?». «Nu, categoric nu!», îmi spuneau. De ce? Pe ce era întemeiată acea certitudine cu privire la viitor? Pe un prezent, pe o experiență prezentă. Datorită experienței de conviețuire pe care o avuseseră cu ea, nu puteau nici măcar să-și imagineze că ar putea dispărea iubirea mamei pentru ei. Simplitatea experienței acestui raport, care este a oricui, este aceeași cu cea pe care au trăit-o discipolii cu acea prezență excepțională. Cu o singură diferență: mama nu mă poate elibera de moarte sau de boală, mă poate doar însoți, în timp ce discipolii au dat peste o Prezență care a introdus în istorie o speranță

care, spune sfântul Paul, nu dezamăgește. Aceasta este, de fapt, formula sfântului Paul: «O speranță care nu dezamăgește» (*Rm 5,5*), în orice situație ar fi cineva.

Asta spune, atunci, că problema speranței este credința noastră. Avem oare, față de prezența lui Cristos pe care am întâlnit-o, aceeași certitudine pe care o are un copil față de prezența mamei sale? Avem noi, față de prezența Sa, o certitudine atât de umană, atât de adevărată, atât de înrădăcinată în măruntaiele eului nostru, avem noi certitudinea că împreună cu El putem privi cu speranță orice s-ar întâmpla? Adică, avem certitudinea că, fie ce-o fi, nimeni nu ne va putea desprinde de această Prezență?

Dacă nu există o Prezență care să mă iubească atât de mult încât, orice aș face eu, orice s-ar întâmpla, să pot privi spre viitor cu o pozitivitate indestructibilă, datorită certitudinii acelei Prezențe, datorită experienței trăite în raportul cu ea, la urmă speranța se reduce la un cuvânt gol. Putem s-o întoarcem pe toate părțile, dar dacă nu există o Prezență istorică, a unui Om care a înviat din morți, drept pentru care e realmente prezent, contemporan în viața noastră, speranța va avea mereu un termen de valabilitate.

Cristos, Dumnezeu devenit om, mort și înviat, prezent aici și acum într-o realitate umană, este originea speranței noastre. Iar pe Cristos îl întâlnim azi. Așa cum i s-a întâmplat prietenului nostru Mikel Azurmendi – ne-a mărturisit-o în video-ul pe care l-am văzut acum două zile –: L-a sesizat în persoane în carne și oase, mai ales ascultând la radio un anume jurnalist, în timp ce era grav bolnav la spital, observând o diversitate în felul lui de a vorbi despre evenimente, și apoi găsim un altul care l-a privit într-un mod incomparabil de uman, și pe urmă un altul și un altul din nou, și constatând că toate aceste persoane aveau un mod de a trăi realitatea atât de uman care îl atrăgea, îl umplea de admirație, îl provoca în adâncul său (Cfr. M. Azurmendi, *L'abbraccio. Verso una cultura dell'incontro*, Bur, Milano 2020). La un moment dat și-a dat seama că toți erau generați de aceeași întâlnire, recunoșteau aceeași Prezență. Așa a descoperit că Cristos – Prezența despre care vorbim noi, creștinii – e real, e înviat, adică continuă să fie prezent în istorie prin diversitatea umană peste care dăduse. Cristos a urnit pe cineva ca el, care, de cincizeci sau șaiszeci de ani, pierduse raportul cu credința, permițându-i să redescopere viața în toată intensitatea ei. Văzând aceste lucruri nu se poate să nu rămâi impresionat de faptul că continuă să se întâmple în prezent aceeași istorie care a început acum două mii de ani.

Scholz. Deci capacitatea de a sta în și în fața oricărei situații este proba că cineva are o speranță care nu dezamăgește? Trăind confruntarea cu circumstanțele, chiar și dificile, această speranță se întărește, se confirmă?

Carrón. Categorie! Deoarece cu cât cineva este mai mult în fața greutăților, cu atât mai mult pune la încercare consistența acestei speranțe – adică o verifică –. Cineva ar putea spune: «Astea sunt niște lucruri abstracte». Nu. De ce nu? Pentru că – în primul rând – realitatea, peste care au dat Mikel Azurmendi sau prietenul care la cincizeci de ani se gândea că nu se mai poate aștepta decât ca viața să alunece încet încet, este alcătuită din persoane în carne și oase, pe care le poți întâlni în lume, în viață, și care contestă scepticismul nostru, măsura noastră, resemnarea noastră. Doar ceva real, prezent poate reda speranța, nu o idee, o abstracție. Toate astea nu ne ajută. Am văzut-o în fața fricii de Coronavirus, la fel ca în fața altor situații. E nevoie de o realitate carnală, istorică de care să ne minunăm că există, ca să facă se renască speranța. Este vorba de prezențe în care vedem întrupat un sens adecvat vieții, o promisiune. Cum spunea Benedict al XVI-lea: conceptele cele mai importante ale vieții au devenit carne și sânge [«Adevărata noutate a Noului Testament nu rezidă în idei noi, ci în însăși figura lui Cristos, care conferă trup și sânge conceptelor – un realism nemaiauzit»]; Benedict al XVI-lea, *Deus caritas est*, 12]. Adică, avem

nevoie nu de niște valori abstracte, ci de persoane care trăiesc ele însele în primul rând o speranță, într-un mod care ne fascinează și ne provoacă.

Așadar, nicio abstracție, ci ceva real, care – în al doilea rând – generează în istorie un subiect nou. Persoanele ca cele descrise de Azurmendi sau de prietenul de cincizeci de ani, dacă cineva le urmează cu adevărat, dacă se pune cu simplitate să le urmărească, la fel cum discipolii s-au pus să-l urmărească pe Isus, sunt instrumente de generare a unui tip de subiect capabil să reziste în fața loviturilor vieții; nu pentru că ar fi niște eroi – așa cum de multe ori ne gândim noi, reducând creștinismul la un moralism –, ci pentru că au fost și sunt la rândul lor generate de același eveniment, de aceeași Prezență, prin alte întâlniri, alte persoane. Raportul cu Cristos viu, prezent aici și acum, generează un subiect nou în istorie, care umblă cu speranță: cine Îl întâlnește și se lasă cuprins de El trăiește, spune sfântul Paul, ca un om «vertical», conștient de sine înuși, care nu se retrage în fața realului. A înfrunta realul, oricum s-ar înfățișa el, reprezintă, pentru acest om, din contră, o posibilitate de verificare a consistenței acelei prezențe.

Pentru mine momentul izolării totale a fost o ocazie foarte frumoasă ca să mă întreb: «Ceea ce trăiesc eu, în ce cred eu, în ce mi-am pus speranța, are consistența necesară care să mă facă să înfrunt această circumstanță?». Fiecare trebuie să-și pună această întrebare, altfel va fi greu să stăm în fața oricărei situații care depășește măsura noastră. În acest punct se arată a fi determinantă contribuția pe care noi, creștinii, o putem aduce în societatea de azi. Mulți se miră că anul acesta am făcut Meetingul. Este primul gest public după *lockdown*, și mulți se gândeau că nu ar fi fost posibil. Cum de s-a putut face? Pentru că există persoane care nu se dau bătute în fața dificultăților, nu își retrag vâslele în barcă de frică, observând provocarea care provine din realitate. Meetingul există datorită speranței care ne distinge: nu datorită unui merit de-al nostru, să fie clar, ci datorită harului care ni s-a întâmplat și pe care dorim să-l comunicăm tuturor.

Scholz. Aș vrea să aprofundăm puțin faptul că speranța se joacă mereu într-un context istoric. În discuțiile publice adesea se vorbește, chiar și comparativ cu situația de azi, despre perioada postbelică. Dacă ne uităm la ceea ce s-a întâmplat în acea perioadă, vedem că fiecare energie pe care cineva o cheltuia la nivel de muncă, intelect, îmbunătățea situația. Era o creștere continuă, susținută și de progresul tehnologic. Speranța aproape coincidea cu ceva automat, cel puțin în privința circumstanțelor materiale ale vieții. Apoi, în 2008-2011 a avut loc pentru prima dată un *break*. Nu mai era o creștere continuă, ci trebuia să ne confruntăm cu faptul că situația noastră putea să meargă în jos, că standardul de viață cucerit nu mai era asigurat, că poate copiii noștri ar fi putut avea un viitor nu mai bun decât al nostru, și poate chiar mai rău. Și atunci s-a schimbat – să spunem – modalitatea de abordare chiar și a așteptării despre care am vorbit la început. Deci speranța fie devenea mai consistentă, fie sfârșea în resemnare. Printre altele, am citit zilele trecute un articol care, referindu-se la ultimul deceniu, vorbea despre o «epidemie de disperare» (*Ilsole24ore.com*, 16 august 2020), despre o creștere a depresiilor nu datorită unor motive patologice, ci tocmai ca semn al unei mentalități pe care aș numi-o resemnată. De aceea, te întreb: cum incide contextul istoric pe care-l trăim asupra speranței noastre, asupra modului de a concepe speranța, mai ales în acest moment de pandemie? Nu trăim, de fapt, izolați, ci într-un context social, cultural, care influențează felul în care ne concepem pe noi înșine în interiorul lumii.

Carrón. Eu cred că aceste fapte – criza economică și acum pandemia – au pus la încercare concepția noastră despre speranță și, mai ales, experiența încrederii. A avut loc un *break* – cum spui tu – cu privire la încrederea pe care o nutream într-un progres continuu, aproape mecanic, în mediul economic, sanitar etc. Am văzut că nu e adevărat. Mă uimește mereu o frază a lui

Benedict al XVI-lea, conform căreia noi credem că orice progres ar fi cumulativ. În timp ce asta e valabil doar pentru anumite realități, să spunem mecanico-științifice, dar în tot ceea ce privește viața umană e mereu nevoie de un nou început [«Un progres adițional este posibil numai în domeniul material (...). În domeniul conștiinței etice și al deciziei morale nu există o asemenea posibilitate de adăugare din cauza motivului simplu că libertatea omului este mereu nouă și trebuie mereu din nou să ia decizii. Nu sunt niciodată pur și simplu luate deja de alții pentru noi – de fapt, în acest caz nu am mai fi liberi. Libertatea presupune ca în deciziile fundamentale fiecare om, fiecare generație să fie un nou început»; Benedict al XVI-lea, *Spe salvi*, 24]. Am văzut asta: imediat ce este pusă în primejdie încrederea, familiile încep să economisească, nu se mai investește, lumea se teme de viitor, se gândește doar la cum să înfrunte situația în clipa imediată. Atunci, când începe să se întâmple asta, cum se poate ieși din acest punct? Ceea ce spui tu despre disperare este un risc care stă mereu la pândă, pentru că odată ce se zguduie încrederea nu e că a doua zi se poate da pagina, ca și cum nimic n-ar fi. A reda încrederea, vindecarea ei nu e ceva imediat atunci când s-au strecurat dubiul și neîncrederea. De aceea, este într-adevăr pus la încercare tipul de speranță pe care-l avem, adică dacă avem un punct de sprijin pentru viața noastră care nu ne lasă în voia unei crize sau a alteia. Putem renaște din cenușă, în orice situație am fi, doar în măsura în care consistența noastră se află în ceva mai mare decât toate crizele. Altfel e grea o repornire autentică. Ceea ce trăim aici, împreună, în aceste zile, e un exemplu – vizibil – de cum se poate reporni. Dar în Italia și în lume vor putea reporni multe alte noi inițiative, documentări ale creativității, care ne eliberează din situația în care ne aflăm. Așadar să fim cu ochii deschiși!

Problema e doar consistența noastră. Bunicii noștri au fost încercați mai mult decât noi de războaie și situații economice dramatice, dar aveau o consistență pe care noi de multe ori noi doar o visăm. Nu o spun ca să privim în trecut, ci pentru a sublinia importanța pe care această problemă o are cu privire la copii. Doar dacă avem o speranță de comunicat putem să nu le inoculăm frica în sânge. Adesea injectăm în ei toate preocupările noastre, în loc să-i însoțim ca să-și dea seama de resursele lor, de posibilitățile lor. Aici se joacă meciul viitorului, așa cu a spus Maria Draghi la inaugurarea Meetingului. Dacă tinerii vor găsi persoane care să-i însoțească în înfruntarea realității cu o ipoteză de semnificație, în loc să inoculeze în ei frica, vor putea crește și construi, vor putea traversa situațiile care le vor apărea în viață. Dar va fi nevoie de prezența semnificativă a unor adulți, care să mărturisească că e mereu posibil nu doar să nu te retragi din fața realului, ci să contruiești, chiar și în situații imprevizibile și pline de obstacole.

Scholz. Să aprofundăm acest aspect, care cred că e decisiv în acest moment. În fața unui viitor adesea incert, cum trebuie să ne privim copiii?

Carrón. Cred că există două modalități în care părinții pot intra în raport cu fiii lor sau educatorii cu copiii. Pe de o parte, există cei care încearcă să-i scutească de raportul cu realul, gândindu-se astfel să-i apere de neprevăzuturi, de greutăți, de toate lucrurile percepute ca amenințare. E ca și cum lumea ar fi interpretată ca o mare amenințare de care adultul trebuie să-i apere pe copiii săi. În acest mod, chiar și inconștient, el le comunică o neîncredere. Pe de altă parte, există unii – familii, educatori – care, în loc să le injecteze copiilor frica în sânge, în loc să-i scutească de impactul cu realitatea, îi introduc în ea, încet încet, îi invită să riște în fața dificultăților, oferind – înainte de toate prin modul de a trăi – o sugestie, o ipoteză, o inițiativă de luat. Un copil vede niște persoane care, în fața dificultăților, nu se predau.

Asta este absolut indispensabil: a le mărturisi tinerilor – care, de multe ori, fiind tineri, se pot speria – o posibilitate de raport pozitiv cu problemele, cu circumstanțele, contradicțiile, arătând,

ca adulți, că se poate privi viitorul cu o speranță fondată, nu depășiți de frică, nu determinați de greutatea care există mereu. A le comunica asta – mă gândesc la profesori – e fundamental de asemeni pentru a aprofunda cunoștințele. Pentru a le reda tinerilor entuziasmul necesar pentru a cunoaște, e nevoie de fapt să li se comunice, prin modalitatea de predare, speranța din care se poate trăi, o încredere, care le va permite să scoată la iveală toate resursele de care dispun, cu o creativitate care ne surprinde chiar și pe noi. Cu cât solicitați mai mult un copil să ia poziție, cu cât îi stimezi mai mult posibilitățile, cu atât mai mult va ieși la iveală, spre uimirea sa și a noastră, valoarea lui. Adesea, auzindu-i vorbind, îmi spun: «Dacă copiii ăștia și-ar da seama de măreția lucrurilor pe care le spun, ar fi o minunăție pentru ei!». Uneori nu își dau seama și capacitatea noastră educativă rezidă în a-i face conștienți de tot ceea ce este conținut în experiența lor, de tot ceea ce spun, astfel încât să poată descoperi punctele de sprijin care susțin drumul vieții, care le permit să nu se dea bătăuți, care fac posibilă o privire spre viitor plină de speranță. Acesta este drumul educativ.

Scholz. Și poate că unii copii ne-ar putea educa chiar pe noi, trăind cu această spontaneitate.

Carrón. Categorie! Eu învăț foarte mult de la ei. Deseori ne depășesc prin dreapta, prin stânga, datorită lipsei de filtre în raportul cu realitatea. Uneori – cum spuneam mai devreme – nu își dau seama de însemnătatea lucrurilor pe care le spun, și eu mă trezesc că ani de-a rândul repet ceea ce am auzit și învățat de la ei, în timp ce poate că ei au și uitat deja. Problema e că pentru a putea păstra ceva în memorie, pentru a păstra esența din ceea ce se întâmplă, e nevoie să ne dăm seama de semnificația pe care acel lucru o are pentru viața noastră.

Scholz. Din punct de vedere istoric, mai ales în modernitate, creștinismul a fost deseori acuzat că distrage atenția de la viața pământească, de la problemele reale, și că ar consola persoanele cu viața de dincolo. Asta ar împiedica un impact în căutarea unei justiții sociale mai mari, ar împiedica plămuirea lumii pentru a o face o casă mai bună pentru om. Creștinismul, în sfârșit, cum spunea Marx, ar fi «opiumul poporului», care distrage de la implicarea în realitate. Azi, desigur, această acuzație nu mai e atât de prezentă, dar – întreb – oare nu există riscul ca cineva să trăiască speranța creștină „la preț redus”, adică să se retragă, să își creeze un anumit mod împăcat – poate cu un standard de viață mai puțin bun decât înainte, dar în esență închizându-se într-un cerc în care e mai mult sau mai puțin bine –, în timp ce speranța pe care ai descris-o tu este o speranță care duce la implicare, la risc, la a crea, la a plămui realitatea? Care este diferența dintre aceste două tipuri de speranță?

Carrón. Tipul de creștinism pe care cineva îl trăiește! Există un creștinism care nu e în stare să retrezească omul pe care-l întâlnește, și deci îl trimite la viața de apoi pentru că îi e frică de viața de aici. Și există un creștinism care retrezește tot umanul, toată capacitatea unui om, toată energia sa, toată creativitatea sa, toată inteligența sa, toată libertatea sa, astfel încât omul își dorește să se implice. Cu totul altceva decât a fugi la viața de apoi! Un creștinism care îndepărtează de realitate este contrariul creștinismului autentic.

Problema e că, de multe ori, putem risca să trăim credința conform unei modalități care nu e cea pe care a introdus-o Isus în istorie. La început toți se mirau nu de cineva care se retrăgea, ci de cineva care se raporta în mod diferit la toate, atât de mult încât spuneau: «Nimeni n-a mai vorbit vreodată ca omul acesta, nimeni nu a mai acționat vreodată ca omul acesta, nu am mai văzut niciodată pe cineva ca El!». Nu se gândea la lumea de apoi ca și cum abia ar fi așteptat să se termine totul; era atât de implicat în orice întâlnire pe care o avea, în orice situație în care se afla,

în orice circumstanță care îl provoca, și era atât de corespunzător inimii modul în care privea și trata oamenii și lucrurile, încât toți rămâneau uimiți: «Nu am mai văzut niciodată așa ceva!» (*Mc* 2,12). Acesta e creștinismul atunci când e creștinism, și dacă nu e asta, nu e creștinism, nu este creștinismul pe care ni l-a încredințat Evanghelia. «Cine mă urmează [...] va avea însutitul aici jos» (*Mt* 19,29), spunea Isus, adică cine Îl urmează începe să experimenteze aici, jos – aici, jos! – însutitul a toate: o capacitate de creativitate, de energie, o capacitate de a iubi, o capacitate de a se încredința, o capacitate de a merge prin mijlocul greutăților, de a se ridica din orice înfrângere, care este imposibil în mod normal. Umanul, de o sută de ori mai mult!

Nu știu ce fel de creștini o fi întâlnit cine a făcut o asemenea acuzație creștinismului. Dar este o responsabilitate pe care o avem și noi, fiindcă dacă nu mărturisim că creștinismul nu e o suprastructură care se adaugă din exterior la viața omului, ci un eveniment care salvează și împlinește omul în structura sa elementară, adică în așteptarea sa, în setea sa de semnificație și de împlinire, va fi greu ca, azi, creștinismul să mai intereseze pe cineva. În schimb, un creștinism care e în stare să retrezească tot umanul, să facă mereu mai atrăgătoare implicarea, un creștinism datorită căruia cineva abia așteaptă să se amestece în viață – pentru că viața e frumoasă atunci când e cheltuită pentru binele celorlalți, pentru binele întregului – asta chiar că interesează! Doar prezența unor persoane care atestă o asemenea intensitate de viață face evidentă contribuția pe care creștinismul o poate da omului de azi. Speranța noastră e o certitudine care ne permite să privim viitorul fără să fugim la viața de dincolo: prezența lui Cristos ne face să abordăm orice viitor, provocator sau nu, cu o certitudine în ochi. Tocmai pentru ceea vedem că se întâmplă în prezent putem spera și în viața de apoi.

Scholz. Să reluăm la final întrebarea inițială: de unde izvorăște experiența speranței? E ceva ce trebuie să facem noi sau este un dar pe care îl primim?

Carrón. E un dar pe care-l primim. Cum spunea Montale, «un neprevăzut [un dar] / este singura speranță». Dar este un dar pe care-l putem primi doar intersectându-ne cu cineva, nu pică din cer. E un dar pe care cineva îl poate vedea, la fel ca Ioan și Andrei, care l-au primit întâlnind un om; sau Mikel Azurmendi, care l-a sesizat auzind la radio un jurnalist care vorbea diferit; sau un student, care poate fi investit de acest dar văzând un profesor care se implică în relația cu el într-un anumit mod; sau un bolnav, care descoperă acest dar văzând un doctor care se implică altfel în relația cu el. Doar niște prezențe în care se atestă „ceva altceva”, ceva ce s-a întâmplat în viața lor și le-a generat, sunt – orice s-ar întâmpla – factor de speranță pentru noi; însă doar dacă suntem disponibili să ne lăsăm mișcați și atrași de aceste prezențe, de ceea ce, din ele, corespunde dorinței noastre de împlinire. Noi suntem făcuți pentru această împlinire, nu pentru a reduce foamea și setea noastră de plenitudine. Cine a găsit, prin întâlnirea cu o anumită realitate umană, Ceea ce îl retrezește în mod constant, și caută din nou, pentru că are nevoie de asta pentru a putea trăi, conviețuirea cu anumite prezențe care îl pun din nou pe drum, este cu adevărat pe drum: e un om care merge – spuneam înainte – vertical, drept, traversând orice circumstanță.

Scholz. Eu cred că seara aceasta a fost un dar care a întărit, intensificat speranța noastră într-un moment foarte dramatic care, fără această speranță, ar risca să devină tragic. Trăit cu speranța pe care don Julián Carrón ne-a mărturisit-o, poate deveni un fenomen fecund, creativ, care ne face să profităm de oportunitatea pe care o reprezintă această schimbare de epocă, atât de accelerată de pandemie. Dacă îl privim cu «srălucire în ochi», cum spune titlul ultimei sale cărți, recent publicate, el se revelează ca o posibilitate neașteptată. Mulțumim mult, don Carrón!

Carrón. Mulțumesc!

(notițe revăzute de autori)